

شناسایی عوامل موثر بر کیفیت برنامه‌های آموزشی و تاثیر آن بر توانمندی‌های حرفه‌ای پرستاران

فاطمه نظری شادکام^۱، اعظم قربانی^۲، فروزان کریمی^۳، طاهره صادقی^۴

تاریخ دریافت مقاله: ۹۳/۲/۳۰

تاریخ پذیرش: ۹۳/۹/۱۸

چکیده

مقدمه: اطلاع از عوامل موثر بر اشتغال فارغ التحصیلان، می‌تواند اطلاعات مفیدی در زمینه نقش حرفه‌ای و عملکرد آنان در اختیار مسئولین قرار داده و امکان شناسایی نواقص برنامه‌های آموزشی و برنامه‌ریزی مناسب آموزشی را فراهم کند. این مطالعه با هدف شناسایی عوامل موثر بر کیفیت برنامه‌های آموزشی و تاثیر آن‌ها بر توانمندی‌های فارغ التحصیلان رشته پرستاری در دانشکده پرستاری و مامایی قزوین انجام شد.

روش‌ها: در این مطالعه توصیفی-مقطعی، کلیه فارغ التحصیلان مقطع کارشناسی (روزانه، شبانه، پیوسته، ناپیوسته) پرستاری که در فاصله‌ی سال‌های ۹۰-۱۳۸۶ از دانشکده پرستاری و مامایی قزوین فارغ التحصیل شده‌اند، مورد بررسی قرار گرفتند. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه محقق‌ساخته شامل ۳۷ سؤال که پس از تایید روایی و پایایی آن از سه طریق (تماس تلفنی همراه با ضبط مکالمات، مراجعه حضوری و پست الکترونیک) تکمیل شد. داده‌ها با استفاده از آمار توصیفی و آزمون همبستگی کورولیشن خطی با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته: نتایج نشان داد که ۶۵ درصد از فارغ التحصیلان از برنامه‌های آموزشی ارائه شده در دانشکده پرستاری و مامایی رضایت در حد متوسط داشتند. فارغ التحصیلان بیشترین عناصر موثر بر کیفیت برنامه‌های آموزشی را به ترتیب، منابع علمی در دسترس، فضای مناسب دانشکده، امکانات آموزشی دانشکده، اساتید مجرب و فعال بودن بخش‌ها، نظم و مقررات آموزشی تئوری، نظم و مقررات آموزشی بالینی اعلام کردند. ۶۶/۹ درصد از فارغ التحصیلان توانایی خود را در مراقبت از بیمار زیاد و اکثر فارغ التحصیلان کاربرد دروس کارآموزی و عملی را بیشتر از دروس تئوری ارزیابی کردند. بین نمرات اهداف برنامه‌های آموزشی کارشناسی پرستاری و نحوه اجرای این برنامه در دانشکده پرستاری و مامایی قزوین از دیدگاه فارغ التحصیلان ارتباط خطی معنی‌داری وجود داشت ($P < 0/001$) و $t = 383$.

نتیجه‌گیری: از دیدگاه فارغ التحصیلان مهارت‌های کسب شده در طول تحصیل در حد متوسطی موجب کسب مهارت‌های حرفه‌ای آنان در محیط کار بود. با توجه به پیشرفت سریع رشته پرستاری در جهان و توجه به این که افراد شاغل در این شغل مستقیماً با جان انسان‌ها سر و کار دارند، بازنگری و ارتقاء برنامه‌های آموزشی مخصوصاً استفاده از روش‌های نوین آموزشی و ارزشیابی دانشجویان می‌تواند در توانمندسازی بیشتر دانش‌آموخته‌گان رشته پرستاری موثر باشد.

کلید واژه‌ها: برنامه‌های آموزشی، پرستار، صلاحیت بالینی، مهارت بالینی، برنامه درسی

مقدمه

آموزش عالی از مهم‌ترین نهادها در جهت آموزش، توسعه و تامین منابع انسانی و رکن اصلی در پیشرفت همه جانبه کشور محسوب می‌شود و کارکردها و وظایف عمده‌ای در راستای رشد و توسعه پایدار دارد (۱). در دو دهه اخیر، با توجه به

* نویسنده مسئول: اعظم قربانی، مربی گروه پرستاری داخلی جراحی، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی قزوین، قزوین، ایران. ghorbani_az@yahoo
فاطمه نظری شادکام، کارشناس ارشد آموزش پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران.
فروزان کریمی، دانشیار گروه ایمنولوژی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران.
طاهره صادقی، دانشجوی دکتری پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی تهران، دانشکده پرستاری و مامایی، تهران، ایران.

استقبال جوانان برای داشتن تحصیلات دانشگاهی، آموزش عالی ایران با رشد بسیار مناسبی از لحاظ کمی رو به رو بوده است، با این وجود، رشد کیفی دانشگاه‌ها مورد غفلت واقع شده است. رشد هر دو بازوی کمی و کیفی به موازات یکدیگر است و طول شعاع این رشد منوط بر اجرای رسالت‌های آموزش عالی است (۲).

حساسیت امر آموزش و توجه به فرایندهای آموزشی در دانشگاه‌ها، ضرورت ارزشیابی را که بهبود کیفیت آموزش و در نهایت بهبود کارایی و اثربخشی سیستم آموزشی کشور را به

پرسش در خصوص اثربخشی برنامه آموزشی ارائه شده از طرف دانشکده که همه پرسش‌ها بصورت مقیاس رتبه‌ای ۵ نقطه‌ای (خیلی زیاد، زیاد، متوسط، کم و اصلاً) مطرح شد. روایی پرسشنامه با اعتبار محتوا تأیید شد. بدین صورت که ابتدا از تلفیق استانداردهای مربوط به حوزه فارغ التحصیلان ارزیابی درونی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، استانداردهای مربوط به فارغ التحصیلان کتاب استانداردسازی و اعتباربخشی در آموزش پرستاری و مامایی (۲) همچنین طرح پژوهشی طولابی و همکاران در سال‌های ۸۶-۸۵ (۱۳، ۱۴) و نظرات دست اندرکاران مطالعه و پیشنهادات اعضای محترم شورای پژوهشی دانشکده آموزش پزشکی شهید بهشتی، تهیه گردید و بعد از طراحی در اختیار ۱۰ نفر از اعضای هیات علمی دانشکده پرستاری و مامایی قزوین قرار داده شد تا از نظر روایی صوری و محتوایی بررسی نمایند، سپس نظرات اعضای هیات علمی در پرسشنامه اعمال شد و روایی صوری و محتوایی مورد تایید قرار گرفت. برای تأیید پایایی ابزار از روش پایایی درونی (آزمون مجدد) استفاده شد، بدین ترتیب که همبستگی درونی بین سوالات پرسش نامه که توسط ۲۰ نفر از فارغ التحصیلان تکمیل شده بود با ضریب آلفای کرونباخ (۰/۸۶) مورد تایید قرار گرفت.

پس از اخذ معرفی‌نامه معاونت پژوهشی دانشکده پرستاری و مامایی قزوین به بایگانی اداره آموزش دانشکده پرستاری و مامایی مراجعه کرده و اطلاعات زیر از پرونده‌های فارغ التحصیلان مورد بررسی در این مطالعه، استخراج شد: نام و نام خانوادگی، سن، جنس، سال ورود به دانشگاه، سال فراغت از تحصیل، نوع دوره (پیوسته، ناپیوسته، روزانه و شبانه)، معدل کل دوره کارشناسی، شماره تلفن همراه دانش آموخته و ولی او، شماره تلفن ثابت، آدرس پست الکترونیک. سپس با شماره تلفن همراه دانش آموخته تماس حاصل شد و ضمن اشاره به فرم پرسشنامه و مجوز انجام پژوهش و معرفی مطالعه و اهمیت و هدف آن، سعی شد با تدابیر مناسب مطمئن شوند که این جمع آوری اطلاعات صرفاً به خاطر اهداف پژوهشی است و از آنان خواستیم که در صورت تمایل پرسشنامه را تکمیل نمایند.

کلیه داده‌های جمع‌آوری شده در این پژوهش به صورت جداول توزیع فراوانی، تعداد و درصد تنظیم گردید. جهت بررسی همبستگی بین اهداف برنامه آموزشی و نحوه اجرای برنامه آموزشی در دانشکده پرستاری و مامایی قزوین از همبستگی کورولیشن خطی استفاده شد. جهت تجزیه و

دنبال خواهد داشت، مورد تاکید قرار می‌دهد. نتایج ناشی از ارزشیابی صحیح و اصولی می‌تواند ضمن تقویت نقاط قوت و اصلاح نقاط ضعف، مبنایی برای بسیاری از تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌های آموزشی شده و موجبات ارتقاء سطح علمی دانشگاه را فراهم آورد (۳). امروزه ارتقای سطح سلامت جامعه به عنوان عامل کلیدی توسعه اقتصادی و اجتماعی است. هدف نهایی برنامه‌ریزی نیروی انسانی بهداشتی و درمانی، تربیت نیروی انسانی کارآمد و با کیفیت است که باید به طور مناسب از نظر جغرافیایی، نوع حرفه، تخصص، جنسیت و غیره توزیع شده و با نظارت صحیح به کار گرفته شوند. بی‌شک، یکی از مهم‌ترین دلایل بروز مشکلات بهداشتی و درمانی، عدم وجود پرسنل قوی و توانمند است که بتواند با تکیه بر دانش و تجربه لازم بهترین بهره‌وری از امکانات موجود داشته و رضایت مراجعه کنندگان را تأمین کرده و بهترین خدمات را در کمترین زمان ارائه دهند (۴-۷). عدم هماهنگی بین آموخته‌های تحصیل و نیازهای حرفه‌ای در محیط کاری، از مسائل مورد بحث و عامل عمده نگرانی در آموزش پرستاری محسوب می‌شود (۸-۱۰). بنابراین با بررسی تناسب برنامه‌های آموزشی ارائه شده با نیازهای حرفه‌ای و جبران نواقص آن می‌توان به ارتقای کیفیت آموزشی کمک نمود (۸-۱۰). یکی از مهم‌ترین اقداماتی که می‌تواند در این زمینه با ارائه راه کار مناسب نقش پررنگی داشته باشد، گرفتن بازخورد از فارغ التحصیلان به عنوان محصول اصلی و خروجی سیستم‌های آموزشی است (۱۱، ۱۲). بنابراین، تحقیق حاضر با هدف تعیین تناسب اهداف برنامه‌های آموزشی با نیازهای حرفه‌ای از دیدگاه فارغ التحصیلان رشته پرستاری دانشکده پرستاری و مامایی قزوین انجام شد

روش‌ها

این پژوهش توصیفی - مقطعی در سال‌های ۹۱-۹۲ بر روی ۴۰۶ نفر از فارغ التحصیلان سال‌های ۹۰-۸۶ رشته پرستاری و مامایی قزوین که در مقاطع کارشناسی و کارشناسی ناپیوسته، در این دانشکده تحصیل کرده بودند، انجام گردید. روش نمونه‌گیری در این مطالعه به صورت سرشماری بود. ابزار گردآوری اطلاعات، فرم پرسشنامه‌ای حاوی ۳۷ پرسش مشتمل بر ویژگی‌های فردی (۶ پرسش)، ویژگی‌های شغلی (۹ پرسش)، سرنوشت شغلی فارغ التحصیلان (۸ پرسش)، تطابق اهداف آموزشی با توانمندی حرفه‌ای ۳ سری پرسش شامل تناسب اهداف آموزشی با نیازهای حرفه‌ای (۸ پرسش)، ۱ پرسش مربوط به رضایت از برنامه آموزشی ارائه شده و ۱۱

تحلیل داده‌ها از نرم افزار آماری SPSS.Ver.19 استفاده شد. سطح اطمینان ۹۵ درصد در نظر گرفته شد.

یافته‌ها

از تعداد ۴۰۶ نفر دانش آموخته رشته پرستاری دانشکده پرستاری و مامایی قزوین، که در سال‌های ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۰ فارغ التحصیل شده بودند، ۳۰۱ نفر پرسشنامه را تکمیل نمودند، میزان مشارکت فارغ التحصیلان در مطالعه حاضر بیش از ۷۴ درصد بود. ویژگی‌های دموگرافیک و شغلی شرکت کنندگان در این مطالعه در جدول شماره یک آورده شده است.

نتایج نشان داد که ۲ درصد از فارغ التحصیلان از برنامه‌های آموزشی ارائه شده در دانشکده پرستاری و مامایی قزوین خیلی زیاد رضایت داشتند. درحالی که ۱۹/۷ درصد به میزان زیاد، ۶۵ درصد به میزان متوسط، ۱۲/۹ درصد به میزان کم راضی بودند و ۰/۳ درصد اصلاً از برنامه‌های آموزشی ارائه شده رضایت نداشتند.

بیشترین عناصر مؤثر بر کیفیت برنامه‌های آموزشی و توانمندی حرفه‌ای از دیدگاه فارغ التحصیلان پرستاری به ترتیب منابع علمی در دسترس، فضای مناسب دانشکده، امکانات آموزشی دانشکده، اساتید مجرب، بود (جدول ۲).

جدول ۱: ویژگی‌های دموگرافیک و شغلی فارغ التحصیلان رشته پرستاری دانشکده پرستاری و مامایی قزوین

ویژگی‌های دموگرافیک و شغلی	تعداد	درصد
جنس	زن	۲۳۵ / ۷۸/۱
	مرد	۶۶ / ۲۱/۹
وضعیت تاهل	مجرد	۱۲۹ / ۴۲/۹
	متاهل	۱۷۱ / ۵۶/۸
	مطلقه	۱ / ۰/۳
دوره تحصیلی	روزانه	۱۶۷ / ۵۵/۵
	شبانه	۸۱ / ۲۶/۹
	ناپیوسته روزانه	۴۸ / ۱۵/۹
	ناپیوسته شبانه	۵ / ۱/۷
آخرین مقطع تحصیلی	کارشناسی	۲۷۹ / ۹۲/۷
	کارشناسی ارشد	۲۲ / ۷/۳
وضعیت کنونی اشتغال	در حال گذراندن طرح نیروی انسانی	۶۰ / ۱۹/۹
	شاغل	۱۸۷ / ۶۲/۱
	غیر شاغل	۲۳ / ۷/۶
	دانشجو	۷ / ۲/۳
	سرباز	۷ / ۲/۳
	شاغل و دانشجو	۱۶ / ۵/۳
	در حال گذراندن طرح نیروی انسانی و دانشجو	۱ / ۰/۳
محل کار شاغلین	دولتی	۲۱۷ / ۷۹/۸
	غیر دولتی	۳۸ / ۱۴
	هر دو	۱۶ / ۵/۹
نوع کار شاغلین	تمام وقت	۲۴۸ / ۹۱/۲
	پاره وقت	۵ / ۱/۸
	هر دو	۱۹ / ۷
رسته شغلی	بهداشتی و درمانی	۲۴۶ / ۹۰/۴
	آموزشی	۱۰ / ۳/۷
	اداری	۱۲ / ۴/۴
	مدیریتی	۳ / ۱/۱
	بهداشتی و درمانی و اداری	۱ / ۰/۴
جمع	۳۰۱	۱۰۰/۰

جدول ۲: توزیع فراوانی تناسب اهداف برنامه های آموزشی با نیازهای حرفه ای از دیدگاه فارغ التحصیلان پرستاری
دانشکده پرستاری و مامایی قزوین

تناسب اهداف با نیازها		زیاد		متوسط		کم		اصلاً	
تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۱۹۴	۶۶/۹	۹۰	۳۱	۳	۱	۳	۱	۱	۳
۳۲	۱۱/۱	۲۰۶	۷۱/۳	۴۸	۱۶/۶	۳	۱	۳	۱
۱۳۸	۴۷/۶	۱۳۹	۴۷/۹	۱۲	۴/۱	۳	۱	۳	۱
۱۶۰	۵۵/۲	۱۱۱	۳۸/۳	۱۸	۶/۲	۱	۰/۳	۱	۰/۳
۳۴	۱۱/۷	۲۳۵	۸۱	۱۹	۶/۶	۲	۰/۷	۲	۰/۷
۲۳	۷/۹	۲۰۰	۶۹	۶۵	۲۲/۴	۱	۰/۳	۱	۰/۳
۱۴۴	۴۹/۷	۱۳۹	۴۷/۹	۷	۲/۴	۰	۰	۰	۰
۲۱۷	۷۴/۸	۷۲	۲۴/۸	۱	۰/۳	۰	۰	۰	۰

فارغ التحصیلان فشار روانی به علت عدم کسب مهارت‌های لازم مرتبط با رشته را "متوسط"، ارزیابی کردند. همچنین ۴۹/۷ درصد از فارغ التحصیلان قدرت مدیریت و رهبری خود را در شرایط بحرانی زیاد ارزیابی کرده‌اند و ۷۴/۸ درصد از فارغ التحصیلان قدرت برقراری ارتباط در محیط کار را زیاد ارزیابی کرده‌اند (جدول ۳). بین نمرات اهداف برنامه‌های آموزشی کارشناسی پرستاری و نحوه اجرای این برنامه در دانشکده پرستاری و مامایی قزوین از دیدگاه فارغ التحصیلان ارتباط خطی معنی‌داری وجود داشت ($r=0/383$ و $P<0/001$).

۶۶/۹ درصد از فارغ التحصیلان توانایی خود را در مراقبت از بیمار "زیاد" ارزیابی کردند در حالی که ۷۱/۳ درصد از فارغ التحصیلان، کاربرد دروس تئوری ارائه شده در طول تحصیل را در کارآیی حرفه‌ای "متوسط" اعلام کردند و ۴۷/۹ درصد از فارغ التحصیلان کاربرد دروس عملی ارائه شده در کارآیی حرفه‌ای "متوسط" بیان نمودند، ۵۵/۲ درصد از فارغ التحصیلان کاربرد دروس کارآموزی را در کارآیی حرفه‌ای "زیاد" ارزیابی کردند. ۸۱ درصد از فارغ التحصیلان پاسخگو بودن مهارت‌های کسب شده در طول تحصیل در محیط کار را "متوسط" اعلام کردند و ۶۹ درصد از

جدول ۳: توزیع فراوانی عناصر مؤثر بر کیفیت اجرای برنامه‌های آموزشی در دانشکده پرستاری و مامایی قزوین از دیدگاه فارغ التحصیلان

عناصر مؤثر بر کیفیت برنامه ها		خیلی زیاد		زیاد		متوسط		کم		اصلاً	
تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
۶	۲	۳۳	۱۱/۲	۲۱۶	۷۳/۵	۳۹	۱۳/۳	۰	۰	۰	۰
۷	۲/۴	۱۹۴	۶۶	۸۴	۲۸/۶	۹	۳/۱	۰	۰	۰	۰
۶	۲	۱۳۹	۴۷/۳	۱۳۳	۴۵/۲	۱۶	۵/۴	۰	۰	۰	۰
۴	۱/۴	۵۴	۱۸/۴	۲۰۶	۷۰/۱	۳۰	۱۰/۲	۰	۰	۰	۰
۳	۱	۱۷۸	۶۰/۵	۹۶	۳۲/۷	۱۵	۵/۱	۰/۷	۲	۰/۷	۲
۴	۱/۴	۱۵۳	۵۲	۱۲۱	۴۱/۲	۱۴	۴/۸	۰/۷	۲	۰/۷	۲
۴	۱/۴	۱۲۲	۴۱/۵	۱۵۲	۵۱/۷	۱۱	۳/۷	۱/۷	۵	۱/۷	۵
۴	۱/۴	۸۱	۲۷/۶	۱۸۶	۶۳/۳	۲۰	۶/۸	۱	۳	۱	۳
۵	۱/۷	۲۹	۹/۹	۱۱۶	۳۹/۵	۱۳۰	۴۴/۲	۴/۸	۱۴	۴/۸	۱۴
۷	۲/۴	۱۰۴	۳۵/۴	۱۷۲	۵۸/۵	۱۰	۳/۴	۰/۳	۱	۰/۳	۱
۹	۳/۱	۱۰۲	۳۴/۷	۱۷۱	۵۸/۲	۱۲	۴/۱	۰	۰	۰	۰

بحث و نتیجه گیری

یکی از مهم‌ترین مشکلات نظام سلامت کشور ما کمبود نیروی انسانی ماهر است. آنچه امروزه کشورهای پیشرفته را از بقیه کشورها متمایز می‌سازد، دارا بودن سرمایه انسانی تحصیل کرده و ماهر می‌باشد که به طور مناسب و با توجه به تخصص افراد به کار گمارده می‌شوند. در این کشورها تلاش می‌شود برنامه‌های آموزشی به گونه‌ای تدوین گردد که متناسب با نیازهای شغلی افراد باشد. یکی از راه‌های پاسخگویی به این نیازها، کیفیت بخشی به آموزش‌های پرستاری و هماهنگ ساختن آن‌ها با نیازهای جامعه است. اطلاع از دیدگاه فارغ التحصیلان در مورد تناسب اهداف برنامه آموزشی و روش اجرای این برنامه در دانشکده‌ها می‌تواند اطلاعات مفیدی در اختیار برنامه ریزان آموزشی قرار دهد.

به طور کلی از دیدگاه فارغ التحصیلان پرستاری قزوین تناسب برنامه آموزشی با نیاز حرفه‌ای تا حدودی مناسب بود هرچند فارغ التحصیلان از برنامه‌های آموزشی رضایت متوسطی داشتند. همچنین اکثر فارغ التحصیلان پرستاری قزوین توانایی خود را در مراقبت از بیمار در حد زیاد ارزیابی کردند، که با نظر اکثر فارغ التحصیلان پرستاری خرم آباد و فارغ التحصیلان پرستاری یزد مطابقت دارد (۱۳، ۱۵). اما سایر مطالعات وضعیت نامطلوبی را گزارش نموده‌اند (۱۶، ۱۷). این نتایج نشان می‌دهد که فارغ التحصیلان قزوین مهارت خود را در مراقبت از بیماران در حد متوسطی قابل قبول می‌دانند.

در پژوهش حاضر، فارغ التحصیلان کاربرد دروس کارآموزی و عملی را بیشتر از دروس تئوری در کارآیی حرفه‌ای ذکر نموده‌اند که این نتایج با نظرات فارغ التحصیلان پرستاری خرم آباد همخوانی دارد (۱۳). اکثر فارغ التحصیلان رشته پرستاری گناباد، کفایت و تناسب لازم را در دروس نظری و بالینی کاملاً نامناسب دانسته‌اند و ضرورت تغییر در آموزش پرستاری، بازبینی در سرفصل و تعداد واحدها را پیشنهاد نموده‌اند (۱۶). دانشجویان ترم آخر پرستاری دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز، مهارت‌های بالینی پرستاری داخلی و جراحی خود را در سطح خوب گزارش کردند البته در بعضی حیطه‌ها مثل مراقبت از بیماران قلبی، مهارت‌های بالینی متوسط تا ضعیف و در برخی موارد نیز عدم انجام ذکر گردید (۱۸). لزوم ارزشیابی صحیح عملکرد بالینی دانشجویان قبل از فارغ التحصیلی و بازنگری برنامه‌های آموزش بالینی با تاکید بر رفع نقاط ضعف پیشنهاد می‌شود.

در پژوهش حاضر، فارغ التحصیلان مهارت‌های کسب شده در طول تحصیل را در حد متوسطی پاسخگوی نیازهای حرفه‌ای خود ذکر کرده‌اند که با دیدگاه فارغ التحصیلان پرستاری خرم آباد و دانشجویان سال آخر پرستاری یزد مطابقت دارد که با در نظر گرفتن اهمیت حرفه‌ای پرستاری در حفظ جان بیماران، این نتایج رضایت بخش نیست (۱۳، ۱۹). به نظر می‌رسد برنامه‌های آموزشی رایج، فرصت کافی برای ارتقاء و بهبود آگاهی و کسب مهارت‌های پرستاران دانش آموخته را در سطح ایده‌آل فراهم نمی‌سازد. در مطالعات مشابه محققان دریافته‌اند توانایی‌ها و مهارت‌های بالینی فارغ التحصیلان تازه کار برای برآورده ساختن انتظارات بیماران و سیستم بهداشتی - درمانی نارسایی دارد. اکثر پرستاران طراحی دانشگاه علوم پزشکی تبریز در طول دوره گذر (شش ماهه اول اشتغال)، وضعیت حمایتی نامطلوبی داشته‌اند (۱۹، ۲۰). ارتباط نامطلوب پرسنل مراکز، عدم مهارت دانشجویان در مراقبت‌های اساسی از بیمار، پیروی از عادات نادرست حاکم بر محیط کار، سرگردانی دانشجویان در غیاب مربی و بی‌علاقگی دانشجویان نسبت به کار بالینی از جمله عوامل مشکل‌زای کسب مهارت‌های مورد نیاز در طول تحصیل کارشناسان پرستاری عنوان شده است (۲۱).

نتایج حاکی از آن بود که اکثر فارغ التحصیلان پرستاری و مامایی، قدرت مدیریت و رهبری خود را در شرایط بحرانی و قدرت برقراری ارتباط و همکاری در محیط کار خود را در حد زیاد ارزیابی نموده‌اند که با نظر فارغ التحصیلان پرستاری خرم آباد همخوانی دارد (۲۲).

بیشترین عناصر مؤثر بر کیفیت اجرای برنامه‌های آموزشی در دانشکده پرستاری و مامایی قزوین از دیدگاه فارغ التحصیلان به ترتیب منابع علمی در دسترس، فضای مناسب دانشکده، امکانات آموزشی دانشکده، اساتید مجرب بود. در حالی که از دیدگاه فارغ التحصیلان خرم آباد (۱۳) بیشترین عناصر مؤثر را به ترتیب: اساتید و مربیان مجرب، امکانات آموزشی بالینی، فضای مناسب بالین عنوان کرده بودند. دیدگاه فارغ التحصیلان پرستاری قزوین در مقایسه با فارغ التحصیلان خرم آباد شرایط منابع و امکانات آموزشی خود دانشکده بهتر بود ولی وضعیت امکانات و شرایط آموزشی بالینی ضعیف‌تر بود همچنین فارغ التحصیلان پرستاری خرم آباد از اساتید و مربیان شیوه‌های تدریس آن‌ها راضی‌تر بودند.

نتایج پژوهش نشان داد که از دیدگاه اکثر فارغ التحصیلان، شیوه‌های تدریس به کار گرفته شده در دوران تحصیل به

میزان متوسط در توانمندی حرفه‌ای آن‌ها تاثیر داشته، در حالی که از دیدگاه بیشتر فارغ التحصیلان پرستاری خرم آباد (۱۴)، شیوه‌های تدریس به میزان خیلی زیاد در توانمندی حرفه‌ای آن‌ها تاثیر داشته است. استفاده از شیوه‌های نوین تدریس و روش‌هایی تدریس که دانشجو در آن فعال بوده مانند: شیوه‌های بحث گروهی، روش‌های تدریس مبتنی بر حل مسئله، یادگیری مبتنی بر شواهد، استفاده از روش‌های آموزش الکترونیک، تدریس به شیوه‌ی نقشه مفهومی، یادگیری مبتنی بر تیم و استفاده از شبیه سازی‌ها به خصوص شبیه سازی انسان بیمار می‌تواند موجب افزایش یادگیری، یادگیری طولانی مدت و افزایش رضایت و اعتماد به نفس دانشجویان شود (۲۱، ۲۳-۲۹).

نتایج این مطالعه نشان داد که در ارتباط با توانمند ساختن دانشجویان اساتید به میزان زیاد و مربیان بالینی به میزان متوسط مؤثر بودند در حالی که از دیدگاه اکثریت فارغ التحصیلان پرستاری خرم آباد (۱۴)، اساتید و مربیان بالینی به میزان خیلی زیاد در توانمندی حرفه‌ای آن‌ها مؤثر بوده است. ضروری است با بررسی بیشتر عوامل مؤثر بر افزایش انگیزش اساتید و مربیان بالینی موجبات حضور فعال و مؤثر آن‌ها در عرصه‌های آموزشی درمانی فراهم شود تا آن‌ها

ضمن استفاده از منابع روزآمد، با تکیه بر تجربه‌های ارزنده‌ی خود، فعالانه به امر آموزش بالینی بپردازند (۱۴).
 متعهد شدن به تربیت پرستاران توانمند (تضمین کیفیت آموزش پرستاری)، از مهم‌ترین اولویت‌هایی هستند که باید در توسعه و بهبود برنامه‌های آموزشی مدنظر قرار گیرند. اگر کیفیت برنامه آموزشی پرستاری به صورت سیستماتیک مورد بررسی قرار نگیرد، علم و حرفه پرستاری توسعه نخواهد یافت. برنامه‌های با کیفیت بالا دانشجویان با کفایتی را برای امروز و پرستاران توانمندی را برای آینده تربیت خواهد کرد (۳۰).
 برای داشتن برنامه آموزشی پویا و جامعه نگر، بازنگری و توجه به اصلاح برنامه‌های آموزشی و روش‌های تدریس و ارزشیابی دانشجویان و اهتمام برای تربیت پرستارانی ماهر و حرفه‌ای ضروری به نظر می‌رسد.

قدردانی

از کلیه کارکنان دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی قزوین و دانشکده آموزش پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی که نهایت همکاری را در به ثمر رساندن این تحقیق اعمال داشتند و همچنین همه‌ی فارغ التحصیلان دانشکده پرستاری و مامایی که در اجرای طرح و تکمیل پرسشنامه با ما همکاری داشتند، کمال تشکر و قدردانی را داریم.

References

- 1- Zwanikken PA, Peterhans B, Dardis L, Scherpbier A. Quality assurance in transnational higher education: a case study of the tropEd network. *BMC Med Educ*. 2013;13(1):43.
- 2- Salehi s, Hasan Zahraei R, Ehsan pour S, Naseri N, Allah Dadian M, Safdari F. [Standardization and accreditation of nursing and midwifery]. Esfahan: Isfahan medical university; 2009. [Persian]
- 3- Bazargan A. [Educational Evaluation: Concepts, models and operational processes: The reading and editing books Humanities University]Tehran:SAMT; 2010. [Persian]
- 4- Malakootian M, Parvaresh A. [Evaluation of the situation of employment of the graduates of the field of the environmental health in Iran between 1996 to 2003]. *koomesh* 2004;5(2):33-40. [Persian]
- 5- Sadeghifar J, Pourreza A, Ahmadi B, Zeraati H, Arab M. [Assessment of Necessary Staff For Hospitals of Ilam University of Medical Sciences in Accordance With Personnel Criteria And Standards Of Iranian Health Ministry]. *Journal of Ilam University of Medical Sciences* 2011;19(1):24-31. [Persian]

- 6- Saadat S, Adhami A, Sohrabi R, Navabi K, Fakhr yaseri A, Godarzi K. [Medical human resources planning: methods and global experience]. Tehran: Ministry of Health and Medical Education, Council of Graduate Medical Education; 2009. [Persian]
- 7-Mosadegh Rad A. [Textbook of hospital organization and management]. Tehran: Dibagarae Tehran; 2004. [Persian]
- 8-Tagharrobi Z, Fakhariyan E, Mirhoseyni F, Rasoulinejad S, Akbari H, Ameli H. [Predictors of academic performance in nursing alumni of Kashan University of Medical Sciences]. Educational Strategies 2010;3(3):127-131. [Persian]
- 9-Abdolazadeh F, Nicnam F, Alizadeh M. [Determine the most influential factor in educational planning from the perspective of students]. 8th National Conference on Medical Education; 2007 March 6-8; Kerman: Kerman University of Medical Sciences; 2007. [Persian]
- 10-Mirzabeigi G, Salemi S, Sanjari M, Shirazi A, Heidari a, Maleki H. [Job Satisfaction among Iranian Nurses]. Hayat 2009;15(1): 49-59. [Persian]
- 11-Ebrahimi H, Hosseinzadeh R, Zaghari Tefreshi M, Hosseinzadeh S, Asghari Jafarabadi M. [Clinical competency and psychological empowerment of nurses and their correlation with demographic characteristics]. JHPM 2013; 2(4):30-38. [Persian]
- 12-Sohrabi Z, Majidi Z. [Educational Services Quality Gap: Perspectives Of Educational Administrators, Faculty Members And Medical Students]. Payavard 2014;7(5):376-88. [Persian]
- 13-Toulabi t, Alhani f. [A comparative study of educational programs' objectives for professional needs from the viewpoints of nursing graduates in three periods of three years]. Yafteh. 2011;12(2): :0-0. [Persian]
- 14-Toulabi t, Jonani f, Ravanshad F, Sheiki E. [Study of job status and research and teaching activites of Koram Abad nursing school graduate]. Aflak 2007;4-5:12-8. [Persian]
- 15-Dehghani H, Dehghani K, Fallahzadeh H. [The Educational Problems of Clinical Field Training Based on Nursing Teachers and Last Year Nursing Students View points]. Iranian Journal of Medical Education 2005;5(1):24-33. [Persian]
- 16-Hadizadeh F, Firoozi M, Shamaeyan Razavi N. [Nursing and Midwifery Students Perspective on Clinical Education in Gonabad University of Medical Sciences]. Iranian Journal of Medical Education 2005;5(1):70-8. [Persian]
- 17-Dehghani MR, Kamyabi A, Haghdoost A, Rooholamini A, Nejad ZH, Mousapour N. [Career Status of Medical Graduates between 2001 and 2007 from Kerman University of Medical Sciences]. Strides in Development of Medical Education 2007;4(2): 67-76 [Persian]
- 18-Sabeti F, akbari nassaji N, haghhighy zadeh MH. [Nursing Students' Self-Assessment Regarding Clinical Skills Achievement in Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences (2009)]. Iranian Journal of Medical Education 2011;11(5):506-15. [Persian]
- 19-Nasiriani K, Farnia F, Salimi T, Shahbazi L, Motavasselian M. [Nursing Graduates' Self-assessment of their Clinical Skills Acquired in Medical-Surgical Wards]. Iranian Journal of Medical Education 2006;6(1):93-100. [Persian]

- 20-Nemadi Vosughi M, Tazakkori Z. [The Views of Newly Graduated Nurses toward Their Supporting StAuts during Transition Stage in Tabriz University of Medical Sciences]. Iranian Journal of Medical Education 2008;7(2):389-95. [Persian]
- 21-Hosseiny N, Karimi Z, Malek zadeh J. [The Situation of Clinical Education Based on Nursing Students' Opinion in Yasuj Nursing and Midwifery School]. Iranian Journal of Medical Education 2005;5(2):171-5. [Persian]
- 22-Jaffari Golestan N, Vanaki Z, Memarian R.[Organizing "Nursing Mentors Committee": an Effective Strategy for Improving Novice Nurses' Clinical Competency]. Iranian Journal of Medical Education 2008;7(2):237-47. [Persian]
- 23-Zaghari tafreshi M, Rasouli M, Sajadi M.[Simulation in nursing education: A review article]. Iranian Journal of Medical Education. 2013;12(11):888-94. [Persian]
- 24-Karimi Moonaghi H, Armat MR. [Using WebQuest in Medical Education]. Iranian Journal of Medical Education. 2013;13(5):353-63. [Persian]
- 25-Panjehpour M, Ataee N. [Comparison the effectiveness of problem solving method with lecture-based method in the teaching of metabolic biochemistry]. Iranian Journal of Medical Education 2012;11(9):1318-25. [Persian]
- 26-Ghanbari A, Paryad E, Ehsani M. [The Effectiveness of Conceptual Map Teaching Method on Short and Long Term Learning in Nursing Students].Strides in Development of Medical Education 2010;7(2): 112-118. [Persian]
- 27-Abedini Z, Ahmari Tehran H, khorami a, Heidarpour A.[Nursing students experiences toward evidence-based learning in clinical setting: A qualitative study. Iranian Journal of Medical Education 2012;11(8):864-73. [Persian]
- 28-Zolfaghari M, Negarandeh R, Ahmadi F.[The Evaluation of a Blended E-learning Program for Nursing and Midwifery Students in Tehran University of Medical Sciences]. Iranian Journal of Medical Education 2011;10(4):398-409. [Persian]
- 29-Hassanzadeh G, Abolhasani F, Mirzazadeh A, Alizadeh M. [Team-Based Learning; A New Strategy in Integrated Medical Curriculum: The experience of School of Medicine, Tehran University of Medical Sciences]. Iranian Journal of Medical Education 2013;13(7):601-10. [Persian]
- 30-Farahani M, Ahmadi F. [Doctoral Nursing Students' Viewpoints about the Nursing PhD Curriculum]. Iranian Journal of Medical Education 2006;6(1):83-92. [Persian]

Identifying Effective Factors on Quality of Nursing Curriculum and Their Competence

Nazari Shadokam F¹, Ghorbani A^{2*}, Karimi F³, Sadeghi T⁴

Received: 2014/5/20

Accepted: 2014/12/9

Abstract

Introduction: Knowledge about effective factors on employing graduates, makes it possible to give their professional role and function to authorities and identify possible shortcomings in planning educational programs and provide appropriate training. This study try to explore effective factors on quality of nursing curriculum and competence based on viewpoints of nursing graduates from Qazvin university.

Methods: In this cross-sectional study, all graduates in nursing from Qazvin faculty of Nursing and Midwifery from 2007 to 2011 have been examined. They completed a questionnaire in one of three ways: (by phone, in person and via e-mail). Data from 301 graduates were analyzed on SPSS 19. Significant level of 0/05 was considered.

Results: The results showed that 65% of graduates had moderate satisfaction of training programs had been offered in the faculty of Nursing and Midwifery. From graduates viewpoint, the main effective factors on the quality of educational programs were access to resource, appropriate environment, facilities, experienced teachers and activity of clinical departments, theoretical and clinical discipline. 66.9% of graduates evaluated their ability to care patients "many", and most graduates regarded practical courses to be more useful than theoretical program. There was a significant linear relationship between the scores of the goals of nursing curriculum and how to implement them in the Qazvin Faculty of nursing & midwifery ($r=0.383$ and $p<0.001$)

Discussion: From the viewpoints of graduates, the skills gained during education was moderately related to the professional skills. Given the fact that people working in the nursing profession are directly dealing with human lives and considering rapid advances in this filed, methods of teaching and evaluating students and training skill need to be reconsidered and revised.

Keywords: Training Programs , Nurs, Clinical Competence, Clinical Skill, Curriculum

Corresponding Author: Ghorbani A, Nursing Dept, School of Nursing & Midwifery, Qazvin University of Medical Sciences, Qazvin, Iran. ghorbani_az@yahoo.com

Nazari Shadokam F, Medical Education Dept, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

Karimi F, Immunology Dept, School of Medicine, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

Sadeghi T, Nursing Dept, School of Nursing & Midwifery, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran.